

Dlaczego „Muzyka dla myślących”?

**Marlena Wieczorek, Krzysztof Moraczewski
Magdalena Nowicka-Ciecierska**

Droga Czytelniczko, drogi Czytelniku, dziękujemy, że otwierasz naszą książkę, a tym samym drzwi do świata Muzyki i Myślenia.

Zaprasza Cię do niego grupa osób związanych z Fundacją MEAKULTURA. Nasza organizacja to bezprecedensowy think tank, który tworzą eksperci związani z kulturą muzyczną (i nie tylko), artyści, krytycy muzyczni, doktoranci, studenci i po prostu melomani.

Czym się zajmujemy? Między innymi:

- prowadzimy czasopismo o muzyce (meakultura.pl);
- wydajemy książki (np. „Sto lat muzycznej emigracji. Kompozytorzy polscy za granicą 1918-2018”);
- tworzymy materiały edukacyjne (Instrumentownik, czyli karty o instrumentach muzycznych oraz projekt dla szkół „Muzyka równa matematyce”, powstałe dzięki grantowi POPOJUTRZE 2.0);
- zorganizowaliśmy też Konkurs Krytyków Muzycznych KROPKA.

Dlaczego to wszystko robimy?

Bo chcemy uświadamiać Ciebie, nas, ich, jaką wartość stanowi muzyka w życiu człowieka i jak buduje lepszy świat. Bo ta sfera coraz częściej jest marginalizowana i sprowadzana do banału.

Nasze działania nie zawężają się jednak wyłącznie do projektów skupionych na samej muzyce, myślimy szeroko i popularyzatorsko:

- tworzymy wystawy plakatów artystycznych (autorstwa Maxa Skorwidera, współpracującego z nami od początku istnienia Fundacji);
- zaprojektowaliśmy kolekcję mody muzycznej;
- nagrywamy wideowykłady i podcasty o prawie autorskim;
- prowadziliśmy, także studia podyplomowe, wspólnie z Collegium Civitas.

Pomysł na „Muzykę dla myślących” wypłynął wprost z naszej wieloletniej pracy i obserwacji dużej liczby studentów na praktykach i stażach w Fundacji MEAKULTURA. Chcemy dzięki naszemu przewodnikowi dostarczyć Wam narzędzi do poszerzenia wiedzy w zakresie interpretacji kultury muzycznej z uwzględnieniem elementów krytycznego myślenia. To także pretekst do dyskusji z mitami i stereotypami muzycznymi. Zależało nam, aby podejść do tematu w sposób nowatorski i wielokierunkowy, dlatego zaprosiliśmy do współpracy tak dużą grupę ekspertów. Istotne było dla nas także to, aby merytoryczność prezentowanych treści współgrała z nowoczesną formą przekazu. Mamy nadzieję, że docenicie naszą propozycję również od strony estetycznej: zwróćcie uwagę na liczne rysunki stworzone przez Michała Kościelnego – to nie tylko dekoracja, takimi zabiegami także pragniemy przykuć Waszą uwagę i pobudzić do myślenia.

„Muzykę dla myślących” kierujemy w pierwszym rzędzie do Was, studentów różnych kierunków humanistycznych i artystycznych, ponieważ to Wy w przyszłości najpewniej będziecie zajmować się kulturą, oraz do Was – wykładowców tych kierunków. Ale to nie znaczy, że książka nie zainteresuje znacznie szerszego grona Odbiorców: uczniów szkół średnich, muzycznych, blogerów, dziennikarzy, krytyków muzycznych, naukowców, a także melomanów i wszystkich, którzy chcą słuchać muzyki bardziej świadomie. Mamy nadzieję, że jesteście tutaj z nami. Dzięki naszemu interaktywnemu przewodnikowi rozwinięcie zdolność myślenia krytycznego, nabędziecie odwagi w konfrontowaniu się z innymi rozmówcami, a nawet zaczniecie być wyczuleni na stereotypowe twierdzenia czy tendencyjność w konkretnych tezach związanych z kulturą muzyczną. A to wszystko po to, by wytworzyć mechanizm świadomego, odpowiedzialnego, jasnego i etycznego zajmowania stanowiska.

Po „Muzykę dla myślących. Interaktywny przewodnik po stereotypach muzycznych” warto sięgnąć, ponieważ:

- obrany temat jest unikatowy (połączenie krytycznego myślenia z kontekstem artystycznym, bliskim młodszemu odbiorcom kultury);
- może być wykorzystywany na różne sposoby: podczas zajęć (scenariusze), samokształcenia w domu (ale i np. w środkach transportu dzięki podcastom), do rozwijania pasji;
- uważamy, że to projekt, który zainteresuje świat zawodowo związany z muzyką, a także wszystkich chcących być świadomymi odbiorcami, a nie wyłącznie konsumentami kultury;
- znajdziecie tu wypowiedzi wielu ekspertów, mnóstwo kontekstów, przykładów poszerzających horyzonty myślenia o współczesnej kulturze.

Zależało nam, aby w całym przewodniku eksponować wątki związane z krytycznym myśleniem w kontekście muzyki, ponieważ ten aspekt jest marginalizowany już w początkowych etapach edukacji, a nawet zaniedbywany na poziomie kształcenia specjalistycznego (np. krytyka muzyczna dla studentów muzykologii często opiera się na analizie źródeł historycznych).

Stworzenie takiego podręcznika było dużym wyzwaniem z uwagi na zasięg tematyczny i liczbę tworzących go osób, ale także czas jego powstania (zaledwie cztery miesiące pracy merytorycznej). Konstrukcja naszej interaktywnej książki wymagała z jednej strony odrębnego podejścia dla każdej z dziedzin (np. prawa czy ekonomii), z drugiej – gruntownego przemyślenia i bardzo szczegółowego opisu koncepcji przed powstaniem tekstów, aby struktura całości pozostała spójna. Poszczególne elementy podrozdziałów są takie same w każdym stereotypie, wprowadziliśmy też dygresje odredakcyjne, które, poszerzając kontekst, jednocześnie scalają przewodnik od strony metodologicznej.

Podjmując wyzwanie napisania interaktywnej książki, w której centrum jest muzyka, musieliśmy pamiętać, że poruszamy się w obrębie:

- wielu równoległych i odrębnych światów (muzyki tzw. poważnej, ale i stricte komercyjnej);
- wielkich, ponadczasowych artystów, ale i chwilowych (choć bardzo uważalnych) celebrytów;
- świata duszy, ale i finansów;
- konkretnej wiedzy muzykologicznej przeciwstawionej emocjonalnym recenzjom blogerów-melomanów;
- sfery edukacji, psychologii, medycyny, ekonomii, marketingu;
- kwestii rasy, polityki czy gender.

Jak więc się w tym odnaleźć, żeby nie zostać posądzonym o zaniedbanie?

To trudne. Dlatego jako punkt wyjścia obraliśmy 16 stereotypów, choć może być ich znacznie więcej (podczas pracy nad projektem zgromadziliśmy ich tyle, że z powodzeniem można by napisać drugą część naszej książki).

Wydaje się Wam, że w przypadku muzyki powinniśmy zwolnić się z obowiązku nieustannego myślenia i po prostu nauczyć się czerpać z niej radość, ponieważ zasadniczo muzyka chyba właśnie po to jest: żeby czynić ludzi szczęśliwymi? Niestety, okazuje się, że to nie takie proste, ponieważ bywa ona wykorzystywana przez określone instytucje władzy, jak na przykład ministerstwa kultury, rozgłośnie telewizyjne, koncerty medialne. Jeżeli wyłączycie myślenie – i to myślenie krytyczne – w odbiorze muzyki, to może się okazać, że za pośrednictwem tej sztuki ktoś Wami manipuluje w zupełnie niemuzycznych celach, aby budować określoną świadomość polityczną, konsumencką czy jakąkolwiek inną.

Właśnie po to potrzebne jest nam w muzyce myślenie krytyczne: żebyśmy mogli z niej korzystać i używać jej jako sztuki, która ma czynić nas szczęśliwymi, bez zagrożenia, że ktoś wykorzystuje ją przeciwko nam.

Krytyczne myślenie kontra manipulacja

Zauważyliście pewnie, że muzyka i otoczenie dźwiękowe są wykorzystywane jako środek manipulacji, np. w audiomarketingu i w reklamie? Że od przynajmniej kilkudziesięciu lat stanowi jeden ze sposobów wymuszania na konsumentach pewnego rodzaju decyzji? Pół biedy, jeśli tylko konsumentów, chociaż one też są istotne; czasami jednak także decyzji politycznych... Jedynym racjonalnym sposobem obrony przed taką manipulacją, a więc także obrony wartości takich jak wolność i demokracja (które mają sens wyłącznie pod warunkiem, że biorący w nich udział nie są zmanipulowani), jest tłumaczenie, w jaki sposób jest ona możliwa, jakie są jej mechanizmy i taktyki. To jedna z ważniejszych odpowiedzi na pytania nauk społecznych i nauk o kulturze, nauk o sztuce w ogóle, podstawowa, krytyczna czy emancypacyjna funkcja wiedzy, z której nie można zrezygnować: pokazywać ludziom, za pomocą jakiego rodzaju strategii próbuje się władać ich sposobami myślenia.

Muzyka stanowi zjawisko ogólnoludzkie, bezkonfliktową scenę porozumienia między jednostkami i wspólnotami o odmiennej historii i tradycji. To zarazem miejsce ekspresji nas samych jako odrębnych bytów, ale też nasłuchiwanie ekspresji innych. Stanowi więc uprzywilejowany, pozbawiony przemocy sposób przezwycięzania zarówno różnic kulturowych, jak i indywidualnego osamotnienia: muzyka to wytwarzanie takiej wspólnoty, w której jednostkowość nie jest zagrożona.

Tytułowe określenie „muzyka dla myślących” nie sugeruje, oczywiście, byśmy dzielili odbiorców muzycznych na „myślących” i „bezmyślnych”. Sugeruje natomiast, że muzykę dość chętnie umieszczamy w sferze niepowagi, w której pozwalamy sobie na zawieszenie krytycznego napięcia i nieustannej refleksji. Nie ma w tym nic zdrożnego i dziwnego: wszyscy potrzebujemy takich sfer, choćby tylko dla psychicznej higieny. Namawiamy jednak, aby – choćby dla eksperymentu – rozciągnąć na teren muzyki ten sam typ myślącego zaangażowania, jaki towarzyszy naszej działalności politycznej czy literackiej. Gwarantujemy, że zaowocuje to odkrywaniem odmiennego i fascynującego świata dźwięków.

Jak korzystać z naszej interaktywnej MEAKSIĄŻKI?

Nasz przewodnik jest interaktywny, wielowątkowy i wielopłaszczyznowy niczym powieść szkatułkowa. Jak wspomnieliśmy, chcemy pobudzić w Was krytyczne myślenie poprzez pokazywanie różnych zakresów funkcjonowania tego samego zjawiska, a także, zadając liczne pytania, uaktywnić głębsze refleksje na temat muzyki i jej funkcjonowania w dzisiejszym świecie.

MEAKSIĄŻKA to 16 tekstów głównych, które konfrontują Was z różnymi stereotypami na temat muzyki. Są one umieszczone w czterech rozdziałach poprzedzonych Wprowadzeniem.

Teksty posiadają szereg elementów, które wzbogacają narrację o dodatkowe konteksty:

- **MEADYGRESJA 1** (krótkie refleksje wybitnego kulturoznawcy Krzysztofa Moraczewskiego, profesora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, który współtworzy Fundację MEAKULTURA od początków jej istnienia);
- **MEADYGRESJA 2** (komentarze Wojciecha Michalskiego, dawnego studenta Krzysztofa Moraczewskiego, naszego sympatyka i byłego współpracownika, którego zaprosiliśmy do projektu – to nie tylko pierwszy Czytelnik „Muzyki dla myślących”, ale też głos Odbiorcy książki);
- **MEAMYŚLNIK** (czyli szereg pytań powiązanych z konkretnym stereotypem – czasem prowokacyjnych, głównie otwartych, a wszystko po to, żebyście zatrzymali się na chwilę przy danym problemie, przemyśleli go głębiej i uaktywnili u siebie myślenie krytyczne. Autorką pytań jest Marlena Wieczorek, prezeska Fundacji MEAKULTURA i pomysłodawczyni projektów tej organizacji);
- **CIEKAWOSTKA, ŻARÓWKA, STUDIUM PRZYPADKU** poszerzają pole konfrontacji ze stereotypem o różne odniesienia, zadania, przykłady, co ma pozwolić Wam w łatwiejszy sposób przyswoić wiedzę, ale też zachęcić do szukania dalszych analogii związanych z tematem.

Szczególny i niezwykle istotny element każdego stereotypu stanowi **PODCAST**, do którego prowadzą kody QR. Jego treść nie jest powtórzeniem tekstu, to kolejny kontekst i dodatkowy poziom wtajemniczenia, tak więc naszych podcastów możecie odsłuchiwać niezależnie, bo stanowią odrębne źródło wiedzy.

Jeśli jesteś Wykładowcą uniwersyteckim, to pamiętaj, że nasz przewodnik stanowi rodzaj interaktywnego i unikatowego skryptu czy też podręcznika. Umieściliśmy w nim cztery **SCENARIUSZE** zajęć, które można wykorzystać w pracy ze studentami kierunków humanistycznych czy artystycznych. Celowo są one różne: scenariusz-inspiracja poruszający krytyczne myślenie na przykładzie zagadnienia postrzegania artysty (Magdalena Szpunar), kolejny bliższy jest samej muzyce i muzykologom, bo dotyczy krytyki muzycznej (Karolina Kolinek-Siechowicz), następny nastawiony bardziej na elementy marketingowe (Sylwia Makomaska) i wreszcie – prawniczy konkret (Anna Wińska-Zelek). Każdy z nich był konsultowany od strony metodycznej. To cała paleta możliwości, ale i punkt wyjścia dla Was do tworzenia kolejnych, własnych propozycji zajęć przeprowadzonych w oparciu o naszą interaktywną książkę. I oczywiście do wejścia w rolę wspaniałego przewodnika po świecie muzyki i krytycznego myślenia.

Zwróćcie także uwagę na dwa elementy końcowe, które uzupełniają całość MEAKSIĄŻKI:

OPINIE, czyli miniwywiady z Autorytetami w swojej dziedzinie;

BONUS, a w nim:

- **Playlista** – znajdziecie w niej wszystkie przykłady muzyczne, o których jest mowa w przewodniku;
- **Literatura do myślenia** – wybór książek i artykułów do dalszego zgłębiania.

Jeśli jesteś Czytelnikiem z niepełnosprawnościami, to pamiętaj, że „Muzyka dla myślących. Interaktywny przewodnik po stereotypach muzycznych” spełnia wymogi dostępności dla dokumentów cyfrowych i można ją pobrać za darmo na stronie kampanii społecznej Save the Music: www.savethemusic.eu Uwaga - wersja e-book posiada w BONUSIE także Pytajnik (quizy sprawdzające Waszą wiedzę) – polecamy więc wszystkim zapoznanie się i z tą (nieco poszerzoną) wersją książki.

Liczymy na Was w kwestii myślenia o muzyce (w tym niestereotypowego), a chętnych do działań w naszej organizacji pozarządowej zapraszamy do kontaktu: kontakt@meakultura.pl

